

Önidézet

Marta Minujín
Könyvparthenónja a
documentán

KUTASY MERCÉDESZ

Kassel, 2017. IX. 17-ig

reflektor

*... az igazság, melynek anyja a történelem,
az idő versenytársa, a cselekedetek letéteményese,
a múlt tanúja, a jelen intő példája, a jövődő hírnöke.*

**JORGE LUIS BORGES: PIERRE MÉNARD,
A DON QUIJOTE SZERZŐJE, 1939**

Jorge Luis Borges a *Pierre Ménard, a Don Quijote szerzője* című novellájában ironikus gesztussal mutatja meg az írás-újraalkotás-fordítás legemb-lematikusabb kérdéseit. A fiktív szerző, Pierre Ménard úgy alkotja újra Cervantes nagyregényét – vagyis annak két teljes és egy töredékes fejezetét –, hogy csak a végeredmény, az eredetivel mindenben megegyező Don Quijote látszódjék, az odavezető út azonban rejtve maradjon. Borges narrátora a két szöveget egybevetve megállapítja, hogy „Cervantes és Ménard szövege szóról szóra azonos, csak hogy az utóbbi mérhetetlenül gazdagabb”, s ezzel tulajdonképp Borges egy másik kedvelt témájához, Hérakleitosz folyójához érkezünk.

2017-et írunk, és Marta Minujín, az argentin képzőművészet nagyszónya az első athéni és a 14. kasseli documentán még egyet csavar a Pierre Ménard-i történeten, amikor saját korábbi munkáit alkotja újra: az athéni seregszemle nyitónapján az Athéni Kortárs Művészeti Múzeumban rendezett performansz során Angela Merkel német kancellár hasonmásának fizeti meg a görög államadósságot „görög arannyal”, vagyis zöld és fekete olajbogyóval. A műben nem nehéz észrevenni Minujín 1985-ös és 1996-os performanszának utóéletét. 1985-ben Minujín és Andy Warhol az argentin államadósságot rendezte hasonlóképp, csak éppen olajbogyó helyett kukoricacsövekkel, 1996-ban pedig Margaret Thatcher hasonmásával és ugyancsak kukoricával simította el a nemzetközi konfliktust: a performanszok koreográfiája és fotódokumentációjának beállításai is egyértelműsítik az (ön)idézetet.

Minujín másik munkája ebből a szempontból, ha lehet, még sokrétűbb: a művész 1983-ban, az argentin katonai diktatúra bukása után Buenos Airesben a Santa Fe és a 9 de Julio sugárút kereszteződésénél 17 nap alatt állította fel az athéni Parthenón mását, amely kövek helyett 30 ezer betiltott könyvből épült, s ezeket az építmény lebontása után a közönség hazavihette. Most, 34 évvel később Kasselben ugyanez a tematika jól rímél a kurátorok által megadott címre – Learning from Athens. Von Athen lernen –, Minujín pedig újra felépíthette a Parthenont, mégpedig a Friedrichsplatzon, ahol 1933 májusában a náci 2000 kötet könyvet égettek el; az épület, csakúgy, mint 1983-ban Buenos Airesben, az eredetivel megegyező méretű (70x30x20m), ám most 100 ezer kötetet gyűjtöttek össze hat országból, ebből hatezer példány Argentínából érkezett. Az argentin fővárosban a művész arcképével ellátott konté-nerrekebe lehetett vinni a lakossági könyvadományokat, a művész pedig azt kérte az adományozóktól, hogy írják bele a kötetbe, hogy az mikor, hol volt betiltva, hol rejtegették, ki mikor vette. A Németországban adományozott könyvek esetében pedig mindegyikbe pecsét került, amelyen szintén feltüntették a betiltással kapcsolatos legfontosabb adatokat.

Ami a művek kiválasztását illeti, a művész a terrorveszélyre reflektálva azt kérte, hogy egyetlen vallás könyvét se hozzák el (az elkészült Parthenónon mégis akad elvéve néhány ilyen), a sokszínű válogatás ugyanakkor jól példázza, hogy gyakorlatilag bármit be lehet tiltani, ha mégoly ártalmatlannak tűnik is most a számunkra – ezért rokonszenves gesztus, hogy minden kötetbe belekerült, hogy mikor és hol volt betiltva. A listán egyaránt találunk bölcséleti műveket (Seneca, Rotterdami Erasmus, Machiavelli, Freud, Nietzsche), szépirodalmat (Kundera, Orwell, Cervantes, Dosztojevszkij, Kafka, Flaubert, Proust, Vargas Llosa, García Márquez), verseket (García Lorca, Pablo Neruda, Walt Whitman) vagy épp olyan könyveket, amelyeket ma gyermek- vagy ifjúsági irodalomként tartunk számon (Saint-Exupéry: A kis herceg, Mark Twain: Huckleberry Finn kalandjai, Lewis Carroll: Alice Csodaországban, Grimm testvérek: Piroska és a farkas).

MARTA MINUJÍN: *Könyvparthenón*, Kassel, Friedrichsplatz, 2017, © Marta Minujin Archives

Alberto Manguel argentin esszéista-fordító, *Az olvasás története* című remek kötet szerzője úgy véli, csak annyi a közös bennük, hogy mind gondolatokat tartalmaz, a gondolat pedig olyasféle képződmény, aminek valaki valahol bizonyosan az ellenkezőjét gondolja.

De vajon mennyire létjogosult, hogy egy művész ugyanazon a kiállításon belül két ízben is önmagát idézze, és eredeti, friss ötlet helyett két régi munkáját alkossa újra? – merül fel sokakban a kérdés. Kétségtelen, hogy a Könyvparthenón és az államadósság kifizetéséről szóló performansz is afféle művészeti adu ás, sokszor, sokféle helyzetben válhat aktuálissá – ám az aktualitás önmagában indokolja-e az ismétlést?

Régvolt matekóráról rémlik: három elem elegendő, hogy meghatározzon egy sorozatot. A szűz Pallasz Athéné akropoliszi temploma, Minujín 1983-as Buenos Aires-i építménye és a 2017-es kasseli installáció. Az első a görögök fogadalmi ajándéka a művészetek és az igazságosság istennőjének, homlokzata Pheidiasz és a legkiválóbb görög szobrászok keze munkáját dicséri; a második építmény homlokzatán domborművek helyett 30 ezer, a harmadikén 100 ezer betiltott könyv. A sorozat szabályszerűsége körvonalazódni látszik, és csak félve gondolok arra, lesz-e – s ha lesz, miféle? – ennek a különös palimpszesztsorozatnak következő eleme?

MARTA MINUJÍN

kukoricában, a latin-amerikai aranyban fizeti vissza az argentin államadósságot, 1985, a 12 részes fotóperformansz egy darabja

© Marta Minujin Archives

